

Teckning av Ingrid Vang Nyman i Astrid Lindgrens Boken om Pippi Långstrump, Rabén & Sjögren, 1966.

Från redaktionen

Varför vill inte kvinnor forska?

Forskningen är inne i en kris. Det är dåligt med rekryteringen och dessutom hävdas det att de studenter som går vidare till forskning inte längre är de mest kvalificerade. En akademisk examen i dag är inte automatiskt en lönsam investering, tvärtom – den kan t o m vara till hinders på arbetsmarknaden. Universiteten beskylls för att vara föråldrade institutioner där nyskapande forskning kvävs på grund av en hierarkisk maktstruktur och brist på resurser medan administrationen tillåts växa in absurdum. Jämfört med andra länder, inte minst Danmark och Norge, har de svenska universiteten en sämre utbildningssituation för studenterna (t ex mindre antal lärare) och dessutom sämre möjligheter till anställning för den utbildade forskaren.

Kartläggningar görs nu vid flera universitet för att undersöka forskarnas situation och den vägen komma fram till förslag på lösningar. Enkät som gjorts bland doktoranderna i Lund visar att läget är katastrofalt. Det är forskarna själva, inte samhället, som betalar utbildningen. Medianinkomsten per månad, 2 300 kronor, ligger under socialhjälpnormen. Konsekvensen blir att anhöriga får bära kostnaderna. M a o: många forskare lever under usla ekonomiska villkor som inte lockar till efterföljd. Förhållandena tyder också på att vi är på väg mot det amerikanska mönstret, att kvinnan skaffar sig en kortare utbildning för att kunna försörja mannen som vill göra forskarkarriär (och som sedan skall försörja henne). Forskaremigrationen de sista tio åren har inte avstannat. Många anser dessutom att den svenska forskarutbildningen är dålig.

Det här numret av *Kvinnovetenskaplig tidskrift* tar upp de kvinnliga forskarnas villkor. Fortfarande är bara en fjärdedel av forskarna kvinnor.

Det är hög tid att diskutera vad detta beror på och vilka effekter det får på forskningen och hela samhället. Vi börjar med att ta upp de kvinnliga forskarnas situation i ett längre artikelblock som diskuterar några av de undersökningar som gjorts samt forskares egna erfarenheter.

För den kvinnliga forskaren handlar det till en del om svårigheter att hävda sig i den auktoritära och mansdominerade forskarmiljön som universiteten fortfarande utgör. Vissa beteenden premieras, vissa forskningsområden är 'tillåtna' – andra inte. Ett särskilt språk, ordrikt och svävande, och ett visst sätt att uppträda (revirmarkering) leder till kortsiktigt prestigetänkande hos studenterna och hindrar i sin tur uppkomsten av en forskningsvänlig atmosfär. Förhållandet mellan läraren och studenten präglas ofta av fruktan. Studenten fogar sig i lärarens/handledarens direktiv därför att han/hon annars riskerar mothåll som kan få ödesdigra konsekvenser vid avhandlingsbedömning, tjänstetillsättningar osv. Samarbeta forskarna emellan hämmas av rädslan att någon ska knycka ens idéer innan man hunnit få dem i tryck. En diskussion kring detta förs sedan några år bl a i Tyskland där Wolf Wagners bok *Uni-Angst, Uni-Bluff* kom 1977. (Boken finns på danska, *Angst og bluff på universitet*, men är inte översatt till svenska.)

En annan hake för kvinnorna är att motståndet mot att överhuvudtaget börja vid universitetet är så stort och att valet av utbildningslinjer fortfarande sker så ensidigt till förmån för humaniora och samhällsvetenskap trots allt tal om att en utjämning mellan könen inom naturvetenskap och vid Tekniska högskolan vore önskvärd. Margot Bengtsson vid Institutionen för tillämpad psykologi i Lund visar i sin artikel *Varför blir somliga kvinnor naturvetare och inte humanister?* i hur hög grad de kvinnliga forskarnas yrkesval präglas av förhållandet till föräldrarna. Faderns uppmuntran tycks vara avgörande för om flickan skall våga satsa på den

'okvinnliga' naturvetenskapen.

Sverige saknar i dag en medveten forskningspolitik. Många är på det klara med den svåra situationen. Men i stället för en grundlig diskussion om orsaker, mål och medel som kan driva fram en medveten förändring kommer då och då desperata ändringsförslag i olika delfrågor. En får de vuxenstuderande klä skott för kritiken. I slutet av 1960-talet sågs den socialt sneda rekryteringen till högskolorna som ett problem och man försökte bredda den genom att låta arbetslivserfarenhet bli meriterande. Nu hävdas det att detta fåtal vuxenstuderande som åberopat sitt yrkesarbete som merit, tar platserna för de unga studenterna. Bara de vuxna kommer bort så ordnar det sig för de övriga.

I själva verket har det visat sig att de vuxenstuderande inte nämnvärt skiljer sig till sin sociala bakgrund från de yngre studenterna. De som faller bort i dåliga tider är fortfarande arbetarklassens och de lågutbildades barn, särskilt döttrarna. Och inte lär kvinnorna komma strömmande till statusutbildningarna bara för att man avskaffar föreringslivspoängen. I stället för att förbättra rekryteringsmöjligheterna för breda skikt, tar man nu bort de få möjligheter dessa trots allt haft. Snedfördelningen blir ännu mer markant.

Innehållet i undervisningen och ramarna för forskningen bestäms oftast utan hänsyn till forskarens egna erfarenheter och intressen. Vi har bett Brita Foged, historiker vid Århus universitet, berätta om sin egen läroprocess för att peka på ett alternativ. I stället för att avskärma de egna erfarenheterna från forskningsprocessen använder hon dem till fromma för sin forskning. Även Suzanne Stiver Lie, knuten till Pedagogiska institutionen vid universitet i Oslo, tar upp kvinnans ställning som forskare och forskningsobjekt.

Efter utbildningen möter nya hinder. Attityden hos företrädare för näringslivet och hos andra presumptiva arbetsgivare är ännu utpräglat negativ mot kvinnor.

En ljusning vid horisonten för kvinnornas del är emellertid det intresse som t ex UHÄ och Riksbankens Jubileumsfond börjat visa

de kvinnliga forskarnas problem och kvinnoforskningen, bl a genom sina arbetsgrupper för jämställdhetsforskning.

Önskvärt är nu att nya forskningsidéer, infallsvinklar, experiment uppmuntras och främjas. Då måste vi ha nya arbetsformer där samarbete och intellektuell arbetsglädje kan trivas. Kollektivt arbete är ett alternativ som anammas av många kvinnliga forskare, kanske därför att vi inte hunnit bli tillräckligt 'infekterade' av det traditionella synsättet på karriären som ett slagfält. Dessutom för en del kvinnliga studenter med sig positiva erfarenheter från samarbetet inom kvinnorörelsen när de börjar forska.

En annan hoppningivande nyhet inom forskarvärlden är de intresseorganisationer som de kvinnliga forskarna bildat de senaste åren för att stödja varann, arbeta för bättre villkor och främja kvinnoforskning, (se KVT 1 om Forum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning).

Vi hoppas det här temanumret ska stimulera till fortsatt diskussion. Hör av dig!

Kvinnovetenskaplig tidskrift behövs!

Vi är glada att kunna berätta att första numret av tidskriften mött ett stort gensvar. Den fyller tydligen ett utbrett behov i hela Norden. Många har hört av sig och vi vill tacka för alla brev och lyckönskningar! Vi hoppas att ni fortsätter att höra av er med både ros och ris.

Att tidskriften verkligen fyller en funktion har märkts även på att första numret bl a använts som underlag för ett idéanalytiskt seminarium vid Historiska institutionen i Uppsala. Flera Forum-organisationer har också haft möten om tidskriften, som visade på ett stort intresse och beredvillighet att stödja och sprida den.

Vi har blivit flitigt citerade i massmedia, så flitigt att redaktionen t o m kunnat uttala för oss helt nya infallsvinklar på forskarlivets mödor i intervjuer där vi veterligt inte varit närvarande. Men tex studenttidningen Lundagård kanske haft någon spiritistisk kommunikation med oss som hittills undgått våra fysiska personer? Vad vi bestämt tar avstånd från är att vår tidskrift citeras orda-

grant sida upp och sida ned utan att källan anges. Där får Sveriges Radio ta sina medarbetare i kragen och förklara hur man gör när man är journalist.

En gång började du gå
du släppte tingen omkring dej
och kastade dej ut på golvet
utan att hålla i någonting
Gör om det!
Gör om det!

Ingrid Sjöstrand